

ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА
ФАКУЛЬТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
КАФЕДРА ТЕАТРОЗНАВСТВА ТА АКТОРСЬКОЇ
МАЙСТЕРНОСТІ

Пояснювальна записка
до кваліфікаційної (магістерської) роботи

**на тему: «ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ АКТОРСЬКОЇ
МАЙСТЕРНОСТІ (РОЛЬ ЗОСІ У ВИСТАВІ “ДАМИ І ГУСАРИ”
АЛЕКСАНДРА ФРЕДРО, РЕЖИСЕР БОГДАН РЕВКЕВИЧ)»**

Виконала: студентка II курсу, групи КМAM-21
Галузі знань Культура і мистецтво
Спеціальності 026 Сценічне мистецтво
Освітньої програми
Акторське мистецтво драматичного театру та кіно
Ступінь вищої освіти магістр
Ференц Жанна Ігорівна

Керівник: кандидат філологічних наук, доцент
М. І. Циганик

До захисту
9.12.2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	
РОЗДІЛ 1. Життя та творчість А. Фредро.....	
1.1. Культурний та літературний контекст робіт А. Фредро в епоху..	
1.2. Твори А. Фредро та їх вплив на польську та світову літературу...	
РОЗДІЛ 2 П'єса «Дами і гусари» на сцені Національного академічного українського драматичного театру імені Марії Заньковецької з нагоди 230-ліття від дня народження драматурга..	
2.1. Актуальність класики для сучасного глядача.....	
2.2. Вистава «Дами і гусари» у режисурі Богдана Ревкевича	
РОЗДІЛ 3. РОБОТА НАД РОЛЛЮ ЗОСІ У ВИСТАВІ «ДАМИ І ГУСАРИ» В РЕЖИСУРІ БОГДАНА РЕВКЕВИЧА: ЕТАПИ ТА ЗАВДАННЯ.	
3.1 Застільний період.....	
3.2 Робота з режисером.....	
3.3 Робота над роллю.....	
3.4 Робота з партнером.....	
3.5 Вистава.....	
ВИСНОВКИ.....	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ.....	

ВСТУП

Актуальність та значимість дослідження:

Актуальність і доцільність аналізу ролі та створення вистави «Дами і Гусари» Александра Фредро базується на універсальності матеріалу. Світова цивілізація, як підтверджено історією, тісно пов'язана з античними універсумами, які, хоча змінюються з часом, залишаються основою для нових інтерпретацій, відображаючи події у соціальному, політичному та економічному житті суспільства. Александр Фредро, порушуючи питання в своєму творі соціального та формуванні особистості, став філософом, чий твір залишається дотепер актуальним, особливо у контексті сепарації в родині.

Головною метою наукової роботи є виявлення актуальності проблематики тем того часу в сучасності та дослідження психології підліткового максималізму.

Об'єктом дослідження є п'єса Александра Фредро «Дами і Гусари» з урахуванням жанрових особливостей, історії постановок та різних інтерпретацій. Предмет дослідження – практична робота над роллю Зосі, донька пані Оргонової у виставі «Дами і Гусари» (режисер Б. Ревкевич).

Завдання дослідження:

1. Розповісти про життя та творчість Александра Фредра
2. Відповісти на питання актуальності класики в сучасному світі
3. Розібрати виставу «Дами і Гусари» режисера Богдана Ревкевича
4. Розібрати роль Зосі і зрозуміти, які мотиви вона переслідує
5. Дослідити тему батьків і дітей в п'єсі «Дами і Гусари».

Акторське мистецтво завжди було неодмінно пов'язане з класичними творами світової літератури, а творчість Александра Фредра, польського драматурга романтичного періоду, виявляється особливо цінною для акторів.

Його п'єса «Дами і Гусари» стала об'єктом уваги численних театральних постанов, зокрема в українських театрах.

Акторське мистецтво – це унікальна форма вираження, що об'єднує в собі техніку, емоції та тонку взаємодію з глядачем. Для студента-актора вивчення цієї дисципліни є не лише викликом, але і можливістю поглибити розуміння та власний внесок у світ театру. Робота присвячена аналізу та розкриттю теоретичних та практичних аспектів акторської майстерності.

Також в основі дослідження – власний творчий досвід та ретельний аналіз вистави «Дами і Гусари» за п'єсою Александра Фредра в постанові режисера Богдана Ревкевича.

Дослідження має на меті не лише розкрити теоретичні аспекти акторської майстерності, але й виявити їхній практичний вплив на виразність та автентичність вистави.

Зосереджуючись на ролі Зосі та використанні підліткового максималізму дослідження розкриє важливі нитки формування образу та його взаємодії з іншими персонажами. Ця робота викликає до глибокого розуміння процесу акторської творчості, використовуючи теоретичні підходи та аналіз практичного виконання на сцені.

Акторське мистецтво – це постійний шлях пізнання себе та розвитку, і це дослідження спрямоване на глибше розуміння та вивчення ключових моментів цього захоплюючого шляху мистецької самореалізації.

У п'єсі «Дами і Гусари», а зокрема в розборі персонажа Зосі, яскраво виражені наслідки спонтанних імпульсивних рішень, що наштовхує на думку, що саме вони і є причиною всіх сюжетно важливих подій, а якщо приділити увагу вихованню Зосі, відсутність матері і батька в формуванні її особистості в підлітковому віці, можна припускати, що саме протест в несформованій психіці підлітка впливав на його вибір.

Під час роботи над дослідженням були використані джерела інформації з мережі Інтернет. Також були використані праці з акторської

майстерності, такі як: книга І.Чаббак, польські книги з бібліотеки Стефаника такі як: «O wierszach Aleksandra Fredry» Marian Ursel, «Aleksander Fredro Wybór komedii» biblioteka Narodowa zakład Narodowy im. Ossolińskich; «Дами і Гусари» Александр Фредро, «Дорослі діти емоційно незрілих батьків» Ліндсі К. Гібсон, журнал «Просценіум», до 85-річчя Національного академічного драматичного українського театра імені Марії Заньковецької, «Повір і побачиш», Мирослав Оверчук, «Зі мною все гаразд» Катерина Чурсіна, «Сага мистецької родини:Александр Фредро, Софія Шептицька» Набитович Ігор Йосипович

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаної літератури.

РОЗДІЛ 1.

Життя та творчість Александра Фредро

1.1. Культурний та літературний контекст робіт Фредро в епоху Романтизму.

Александр Фредро, народився 20 червня 1793 року в родині шляхетської заможної землевласницької старости Петра Фредро та його дружини Адаміни з Крушельницьких. Дитинство провів у своєму родовищі під Кам'янець-Подільським.

Отримавши домашню освіту, молодий Фредро продовжив своє навчання у Люблінській школі, а пізніше вступив до Люблінського ліцею та Університету Вільної Академії.

Його шляхетське походження визначало не лише його соціальний статус, але й впливало на його погляди та розуміння світу, вражаючи його творчість і стиль письма. Біографія Фредро є важливим контекстом для розуміння формування його літературного спадку та внеску в світову культуру.

Александр Фредро яскравий представник епохи романтизму, період що охоплює приблизно першу половину XIX століття. У цей час Європа переживала культурний розквіт, а романтизм в літературі виступав як реакція на раціоналізм попереднього періоду.

Ключовими рисами романтизму, які знаходять віддзеркалення в творчості А. Фредро, були:

1. Емоційна інтенсивність: Романтики віддали перевагу почуттям та емоціям, а не раціональній логіці. У творах А. Фредро часто відзначається виразна емоційна напруга та глибокий психологічний аналіз персонажів.

2. Силует «героя-бунтаря»: романтики вбачали у герої здатність до бунту проти суспільних конвенцій. А. Фредро не уникає створення

персонажів, які виступають проти усталених порядків і виражають свою індивідуальність.

3. Використання національних мотивів: Тривалість та розгорнутість національних історій, легенд, і фольклору вважалися романтиками важливими. А. Фредро в інтересах національної самосвідомості включав в свої твори польську історію та традиції.

Таким чином, творчість А. Фредро вписується в романтичний контекст як унікальний внесок у польську та світову літературу, сповнений емоційною насиченістю та рефлексією над людською природою та суспільством.

1.2. Твори А. Фредро та їх вплив на польську та світову літературу.

Творчість А. Фредро внесла значний внесок у розвиток польської та світової літератури. Декілька ключових аспектів:

1. Інновації у польській драматургії: А. Фредро став одним із перших польських драматургів, який вдало експериментував з формами та структурою п'єс. Його комедії, такі як «Пані Тадеуш» та «Шлюб польський», відзначаються власноруч створеними сценаріями, багатим гумором та яскравими персонажами.

2. Сатира на соціальні та політичні проблеми: у своїх творах Фредро висміював недоліки суспільства, а також політичні інтриги. Його сатиричний погляд на життя здобув широкий вплив і знайшов емпатію у глядачів та читачів.

3. Внесок у розвиток комедії: А. Фредро визначив нові стандарти для польської комедії та вніс свіжість та оригінальність у цей жанр. Він змішував гострий гумор із розважальністю, надаючи своїм творам шарм та легкість.

4. Міжнародний вплив: твори А. Фредро, перекладені на багато мов, дістали визнання не лише в Польщі, але й за її межами. Вони стали частиною світової літературної спадщини, викликаючи інтерес до польської культури.

В цілому, творчість А. Фредро стала суттєвим етапом у формуванні польської літературної та театральної традиції, а його інновації та глибокий розум суспільства внесли вагомий вклад у світову літературу.

П'єси А. Фредро, які були зафільмовані:

1. «Пан Ян» (Lord John): історична комедія, яка також має кінематографічні адаптації.

2. «Шляхетське гніздо» (The Nest of the Gentry): комедія, яка також отримала екранізацію.

3. «Пані Тишецька» (Mrs. Tishe): ця комедія також стала основою для фільмової версії.

4. «П'єса без назви» (Unnamed Play): інша популярна робота А. Фредро, яка знайшла своє відображення на екрані.

Театр :

1. «Дами і Гусари» (Damy i Huzary): ця п'єса А. Фредро регулярно виставляється в театрах і залишається однією з його найвизначніших творів на сценах українських театрів.

2. «Пан Ян» (Lord John): історична комедія також зберігає свою популярність на театральних сценах.

Творчий шлях А. Фредро та українських письменників має кілька спільних рис та вектори перетину:

1. Шляхетське Походження: як і багато українських письменників, А. Фредро належав до шляхетської родини, що визначало його соціальний статус та освіту.

2. Історичний Контекст: життя Фредро та українських письменників частково співпадало з туманними історичними періодами, такими як кінець

XVIII і XIX століть, коли формувалися державності сучасної України та Польщі.

3. Мовний аспект: хоча Фредро писав польською мовою, в українців була можливість дізнатись про його п'єсу, ба більше, не зважаючи на різний менталітет співпереживати персонажам та знайти актуальність в конфлікті сюжету для українського читача.

4. Спільні теми: як українські письменники, так і А. Фредро часто звертали увагу до соціальних та національних проблем, висвітлюючи їх у своїх творах.

5. Культурна взаємодія: у той час, коли А. Фредро жив, території України і Польщі мали важливі культурні зв'язки, що впливало на взаємодію письменників обох націй.

Александр Фредро був одружений двічі. Його перша дружина, Зофія Шафранська, померла від туберкульозу у 1828 році. Їхнє подружжя тривало більше 10 років і не було дітьми. Другий шлюб Фредро уклав з Кароліною Мерською у 1831 році, і у них народилося шестеро дітей.

Щодо п'єс, в яких Фредро писав про своє особисте життя, можна вказати на деякі аспекти його творчості:

П'єса «Пані Тишецька» (Pani Twardowska) А. Фредро, написана в 1827 році, вважається твором, в якому можна відзначити відображення його стосунків з першою дружиною, Зофією Шафранською. У цій комедії головна героїня, Леді Ядвіга, має певні схожі риси характеру з дружиною А. Фредро, і можна знайти деякі аспекти, які відображають їхнє особисте життя.

Однак важливо зауважити, що А. Фредро використовував художню свободу та стилізацію в своїх творах, тож Леді Ядвіга не повністю тотожна Зофії Шафранській. Комедіограф створював героїнь, які були виточеними та переважною мірою стилізованими відображеннями реальних постатей.

Ще раз важливо відзначити, що А. Фредро використовував комедію і сатиру для висміювання соціальних явищ та людських вад, і хоча його твори

можуть містити елементи особистого досвіду, вони зазвичай були стилізовані та літературно оброблені.

А. Фредро мав унікальний мистецький стиль, який застосовував під час роботи над комедійними п'єсами, і от що про це казали відомі класики і письменники: «Зовсім по-іншому вважав за краще говорити про ставлення Фредро до класицизму і романтизму Станіслав Пігон. Започаткування нового способу розгляду Його молитов. Він писав про важку і складну справу гобоя. Літературна національність Фредро. І разом з тим він перший з такою силою вказав на роль т. зв мінорна поезія. Він також стверджував, що фактором, який дуже сприяє розпізнаванню та охопленню різних аспектів письменницької та творчої особистості поета, є той факт, що ці твори не пов'язані, а отже, приховані, специфічна літературна маска комедійних умовностей» [14].

Через роки Ігнацій Хшановський виразно сформулював тезу: «Він не наближався до романтиків. Фредро, слідуючи натурі та здоровому глузду, відходить від псевдокласики» [14].

Режисерський принцип роботи А. Фредро: «Увага автора до театральності-сценічного оформлення його п'єс помітна також у тому, як він надає творам розлогих, обережних і повчальних супутніх нот, що стосуються як сценічного простору, так і акторської гри з точки зору вербальної та невербальної комунікації. Наприклад, драматург Юзеф Корженьовський – тогочасний конкурент А. Фредро подав свою знамениту прозову комедію на чотири дії «Євреї» з 2033 рядками, з 342 натяками (часто обмежуючись однією інформацією), що дає пропорцію 6:1. Своєю чергою Ю. Словацький, на піку своїх мрій про сценічний дебют у Парижі, ввів до Кордіана побічні тексти з 2383 рядків 206 разів (12:1). Ці висновки слід у всіх випадках перевіряти інформацією, пов'язаною з парадидаскалами та, за терміном Аліни Ковальчикової, акторською діяльністю в тексті, тобто тими коментарями в основному тексті драм, які конкретизують поведінку акторів

на сцені, зменшити частоту побічних коментарів у другому періоді творчості Фредро значною мірою» [14].

Хоча українська та польська культури мають свої особливості, спільні історичні та соціокультурні моменти можуть створювати певні паралелі у творчості письменників.

РОЗДІЛ 2

П'єса «Дами і гусари» на сцені Національного академічного українського драматичного театру імені Марії Заньковецької з нагоди 230-ліття від дня народження драматурга

2.1. Актуальність класики для сучасного глядача

Звісно, питання актуальності театральної класики виникало безліч разів, і відповіддю на це можуть слугувати великою кількістю класичних вистав в сучасних театрах. Але робота ще полягає в тому, аби дослідити всі аспекти, які впливали на постанову Національного академічного українського драматичного театру імені Марії Заньковецької. А оскільки п'єса написана зовсім в іншу епоху, режисер не один раз обговорював і шукав з акторським складом схожість проблем, питань та відносин.

1. Універсальність людських тем:

- Театральна класика взаємодіє з вічними аспектами людського досвіду, що завжди залишається актуальним у будь-яку епоху.

2. Психологічна глибина героїв:

- Класичні п'єси дозволяють акторам розкривати глибину персонажів, досліджуючи їхні мотивації та конфлікт.

3. Відображення учасних реалій через класичний призму:

- Акторська гра в класичних постановках може служити засобом віддзеркалення та аналізу сучасних суспільних проблем.

4. Сатира:

- Багато класичних комедій пропонують сатиричний погляд на людські вади, що може бути актуальним і в сучасному контексті.

5. Відновлення традицій та навичок:

- Спілкування з класикою допомагає зберігати та відновлювати традиційні методи акторської майстерності.

6. Використання темпоральних та культурних шарів:

- Класичні постановки відкривають можливості для ігри з часовими та культурними контекстами, створюючи нові інтерпретації.

7. Відчуття естетики та величі театру:

- Перегляд класичних вистав підкреслює велич і естетичні аспекти театрального мистецтва.

8. Збереження театральної традиції:

- Класичні постановки сприяють збереженню та передачі театральної спадщини через покоління.

Актуальність театральної класики для сучасного театру полягає в її здатності зберігати глибину та інтенсивність виразності, що залишаються важливими для глядачів будь-якого часу. Безліч української класики користується популярністю на сценах театрів України. Більшість поставлені і на сцені Національного академічного українського драматичного театру імені Марії Заньковецької. Ось приклади таких:

1. «Гамлет» (В. Шекспір):- Ця класична трагедія знаходить нове життя в різних театральних адаптаціях, де актори можуть виражати глибину емоцій та розкривати глибину персонажів.

2. «Ромео і Джульєтта» (В. Шекспір):

- Вічна історія кохання та ворожнечі між двома родами продовжує цікавити глядачів у різних інтерпретаціях.

3. «Антігона» (Софокл):

- Класична грецька трагедія, яка ставить питання етики та влади, залишається актуальною і в сучасних театральних постановках.

4. «Фауст» (Й. В. Гете):

- Ця класична трагедія, що розкриває теми віри, знань та життєвого вибору, продовжує привертати увагу глядачів своєю філософією.

5. «Дон Жуан» (Т. Мольєр):

- Комедія, яка висміює лицемірство та суспільні норми, залишається актуальною в різних театральних інтерпретаціях.

Ці п'єси визначаються своєю універсальністю та глибоким розумінням людської природи, що робить їх популярними у театральному середовищі України. А якщо брати до уваги український фольклор, то актуальними на сьогоднішній день для сучасного глядача Львівському національному академічному державному драматичному українському театрі імені Марії Заньковецької є п'єси:

1. «Земля» Ольги Кобилянської (режисер Давид Петросян)
2. «Катерина» Тарас Шевченко (режисер Богдан Ревкевич)
3. «Ой не ходи , грицю , та на вечорниці» Михайло Старицький (режисер В'ячеслав Жуков)
4. «Микита Кожум'яка» Олександр Олесь (режисер заслужений діяч мистецтв України Орест Огородник)
5. «Наталка Полтавка» Іван Котляревський (режисер народний артист України Федір Стригун)
6. «За двома зайцями» Михайло Старицький (режисер заслужений діяч мистецтв Орест Огородник)

Класичні українські твори пройняті глибоким розумінням людської природи та соціальних проблем, що робить їх актуальними і для сучасної аудиторії. Ось кілька тем, які можуть зацікавити сучасну людину в класичних українських п'єсах:

1. Соціальна нерівність:

- Велика частина класичних творів висвітлює соціальні нерівності та боротьбу із соціальною несправедливістю, що залишається актуальним і сьогодні.

2. Міжособистісні відносини:

- Теми кохання, родинних відносин та конфліктів між героями утримують свою актуальність в будь-яку епоху.

3. Воля та незалежність:

- Багато п'єс акцентують важливість волі та бажання бути незалежним, що може бути актуальним для сучасних глядачів.

4. Національна тотожність:

- Твори, які ставлять питання національної самосвідомості та боротьби за свою культурну ідентичність, залишаються актуальними й сьогодні.

5. Психологічні аспекти:

- Глибинні внутрішні конфлікти персонажів та їх психологічний портрет в класичних творах можуть викликати інтерес у сучасного глядача.

Ці теми сприяють глибокому розумінню людської природи та відображенню універсальних цінностей, які перетинають час та культурні контексти.

Хоча п'єса «Дами і гусари» Александра Фредра написана в 1830 році, вона взаємодіє з сучасними темами та проблемами, над якими ми думаємо і говоримо в сучасному світі. Деякі аспекти п'єси, які можуть бути актуальними й зараз:

1. Свобода вибору та індивідуальна автентичність:

- Тема свободи вибору у визначенні свого майбутнього та невідповідності традиційним ролям може відзеркалювати сучасне стремління до індивідуальності та самовираження.

2. Гендерна рівність та жіноча емансипація:

- Героїня Зося, яка відмовляється від традиційних ролей та робить свій вибір, може асоціюватися з темами гендерної рівності та самостійності жінок.

3. Критика соціальних очікувань:

- Тема гострої критики соціальних стереотипів та очікувань може взаємодіяти з сучасними дискусіями про соціальний тиск та стереотипи.

4. Іронія та сатира:

- Використання іронії та сатири у п'єсі може залишатися актуальним для сучасних тем і проблем, адже це стилістичні засоби, які дозволяють гостро висміювати певні явища суспільства.

5. Співвідношення любові та соціальних реалій:

- П'єса висвітлює вибір між коханням та соціальними вигодами. Ця тема залишається актуальною і в сучасних умовах, коли часто обговорюють баланс між особистим щастям та вимогами суспільства.

6. Соціальна преса та вплив ЗМІ:

- П'єса може адаптуватися до сучасних тем, таких як вплив соціальних мереж, публікації та громадської думки на особисте життя героїв.

Хоча п'єса писалася в іншому історичному та культурному контексті, її теми та сюжетні лінії можуть бути переосмислені та взаємодіяти з сучасними дискусіями та цінностями.

2.2. Вистава «Дами і гусари» у режисурі Богдана Ревкевича.

Прем'єра «Дами і Гусари» режисера Богдана Ревкевича відбулась 24 червня 2023 року. А початок роботи над нею в лютому 2023.

П'єса розгортається в маєтку пана Майора, коли до нього несподівано приїжджають кузини та їхні родичі, в тому числі його молода племінниця.

- З'ясовується, що одна з кузин хоче віддати свою доньку заміж за старшого Майора. Але у цьому плані є несподівані труднощі через закоханість доньки в гусара Едмунда.

- Персонажі:

- Пан Майор: Центральна фігура, старший герой, вояк з багатим досвідом та часто обирається у ролі посередника в родинних справах.

- Зося: Молода дівчина, донька одного з гостей, закохана в гусара Едмунда, що викликає конфліктні ситуації в сім'ї.

- Едмунд: Гусар, на якого закохана Зося, він також має свої власні переживання та спроби зблизитися до дівчини.

- Інші родичі та слуги: Допомагають створити комічні та напружені моменти у взаємодії героїв.

П'єса «Дами і Гусари» не лише комедійна в інтерпретації Фредра, але й глибока драма, яка досліджує конфлікти між поколіннями, коханням та сімейними цінностями. Фредра вдало використовує сатиричний погляд на суспільство та чутливий психологічний підхід для створення захоплюючого твору, що залишається актуальним у різних історичних контекстах.

Вистава «Дами і гусари» вже гралась в львівському національного академічному державному драматичному театрі імені Марії Заньковецької в минулому.Тоді роль Зосі зіграла Любов Боровська,яка в сучасній постанові виконує роль матері Зосі пані Оргонової.Перша постановка на сцені цього театру «Дами і Гусари» Александра Фредра відбулась 14.03.1976 – режисер З. Хшановський, художник М. Кипріян, композитор А. Кос-Анатольський.Друга постановка «Дами і гусари» Александра Фредра – 19.05.1989 режисером З. Хшановським,художник М. Кипріян, композитор А. Кос-Анатольський.

«Драматизм цього періоду в розвитку театрального оформлення не зачепив М. Кипріяна саме тому, що, залишаючись у руслі пошуків, він активно використовував внутрішню динаміку навіть тоді, коли образно-технічні трансформації були ніби ознакою «хорошого тону». Досить згадати «Дами і гусари» А. Фредра (1976 р., режисер – З. Хшановський) виставу, яка, поряд з «Украденим щастям», є авторським винаходом М. Кипріяна в царині зовнішньої динаміки оформлень.

З гумором, на рівні вишуканого анекдота придумано середовище, яке одночасно становить екстер'єр та інтер'єр сільського маєтку Майора. Його

функція розкривається без зовнішніх змін: у міру того, як Дами захоплюють будинок, Гусарам для життя й опору залишається лише подвір'я, але чистих вод і ясних зір, довірливих душ і лагідних бесід, любові й совісті перед Богом за ближнього. Люди тут ще користуються вишиваними рушниками й цеберками, ще не геть усі забули правічних пісень, але вал індустріалізації (дію вистави автори свідомо наблизили до початку нашого століття) вже відірвав їх від гармонійного духовно-природного циклу життя. Лише гіперболізована до неба Мальва ще утримує цей світ від загибелі. Висновок, а чи радше його емоційне передчуття логічно виводиться всіма виражальними засобами як з боку режисури, так і з боку сценографії. Активно використані справжні речі у новій умовній організації, де за річчю стоїть певне широке поняття: духовність приземленість. Вони викликають скерований асоціативний ряд, породжують образне бачення тих чи інших моментів і всієї вистави в цілому. Саме несподіване протиставлення окремих елементів побуту й елементів, що відповідають вищим потребам людини, примхливе й свідоме їхнє поєднання дає свіжу образну мову.

Деякі твори, у яких сублімовані вічні загальнолюдські проблеми, не потребують педантичної конкретизації, й в творчості Мирона Кипріяна розкриваються в єдиному, абстрагованому від побутових форм середовищі, що несе в собі концентроване змістове й емоційне навантаження, допомагає розкрити власне філософський зміст драматургії. Об'єм, фактура, колір, світло це ті елементи, що допомагають художникові створювати таке середовище. Крім предметно-об'ємного «будівельного» матеріалу, чимраз більшого значення набуває внутрішня й зовнішня динаміка оформлення, іноді стаючи головним образним елементом сценографії» [4].

Мистецтво, яке створював З. Хшановського стало надзвичайно популярним в Народному польському театрі. У 1976 році на сцені Львівського Національного академічного державного драматичного театру імені Марії Заньковецької він поставив виставу «Дами і гусари» Александра

Фредра. У співпраці з ним: сценограф народний художник України Мирон Кипріян, видатний український композитор Анатолій Кос-Анатольський. Ця вистава мала дві версії на сцені театру і за десять років користувалось попитом в українського глядача. Її досі згадують актори, які бачили цю постановку, глядачі, а також високо цінують актори, такі як Богдан Ступка, Лариса Кадирова, Борис Мірус, Любов Каганова, Катерина Хом'як, Леся Гуменецьк, які грали в цій комедійній виставі.

РОЗДІЛ 3.

РОБОТА НАД РОЛЛЮ ЗОСІ У ВИСТАВІ «ДАМИ І ГУСАРИ» В РЕЖИСУРІ БОГДАНА РЕВКЕВИЧА: ЕТАПИ ТА ЗАВДАННЯ

3.1 Застільний період

Робота над роллю почалась з дослідження конфлікту і мети головного персонажа твору. Повністю прочитана п'єса допомогла в застільному періоді віднайти причини дій персонажа, і чим була зумовлена поведінка героїні Зосі. Питання «чому?» і «навіщо?» – основа на початку підготовки до гри, а далі, коли ми переходили на майданчик, з'являлись нові запитання, «як?» та «яким чином?». В роботі актора над роллю завжди є найважливішим завданням зрозуміти свого персонажа, наскільки б не розходились погляди на речі та обставини, треба зрозуміти причину, чому герой так діє, і чого хоче отримати. Так само важливо дізнатись мету режисера, що він хоче цією виставою розказати, що хоче передати і які думки викликати в сучасного глядача. Особливо, коли п'єса є написаною в минулому столітті, і кожен має віднайти свій сенс. А оскільки керуючий напрямком подальших дій режисер, від того і має надходити думка актора. Тому ще в застільному періоді дуже прискіпливо вивчають мотивацію і погляди саме режисера щодо п'єси і його майбутньої постави в межах сцени.

Під час застільного періоду головне дослухатись до своїх рефлексій щодо матеріалу і не боятись говорити про це з режисером, пропонувати свої ідеї, якщо вони доречні, вишукувати зерно ролі разом із режисером, чути відгуки інших акторів щодо вистави і вчитувати відгуки інших персонажів щодо твого персонажу – це вибудовує характер і поведінку героя, яку треба прожити на сцені. В застільному періоді потрібно максимально розділити весь твір, розкласти на частини, аби здобути істину, адже потім, ми маємо усвідомлювати кожну дрібницю, щоб діяти в виставі щиро.

3.2 Робота з режисером

Режисер у театральному процесі виконує ключову та багатосторонню роль, спрямовану на творче вдосконалення вистави та забезпечення її успіху.

Основні аспекти ролі режисера включають:

1. Творче керівництво:

- Визначення концепції: Режисер формує загальну ідею та естетичний напрям для вистави.

- Вибір акцентів: Визначає головні теми та емоційні компоненти вистави.

2. Робота з акторами:

- Ведення репетицій: Організує та керує тривалістю, ефективністю та інтенсивністю репетицій.

- Творча взаємодія: Розробляє персонажів разом з акторами, враховуючи їх індивідуальні особливості.

3. Сценічна естетика:

- Виробництво Образів: Співпрацює з художниками, костюмерами та декораторами для створення візуального образу вистави.

- Керівництво технічним виробництвом: Контролює світло, звук, технічні ефекти та інші аспекти технічної реалізації.

4. Розробка сценарію:

- Адаптація тексту: Може вносити зміни або адаптувати сценарій для досягнення вибраної концепції вистави.

- Створення динаміки: Керує ритмом та темпом подій для створення потрібного ефекту.

5. Керівництво театральною командою:

- Комунікація: Підтримує відкритий діалог та ефективну комунікацію всередині театральної команди.

- Координація: Об'єднує зусилля всіх учасників для досягнення спільної творчої мети.

6. Динамічна адаптація:

- Реагування на зміни: Враховує непередбачувані обставини та адаптує виставу для забезпечення її актуальності та цікавості.

- Еволюція творчого процесу: Забезпечує постійний розвиток концепції та ідеї вистави протягом всього процесу.

Узагальнюючи, режисер – це творчий лідер, який об'єднує різноманітні елементи театрального процесу. Режисер має суттєвий вплив на формування акторської гри та створення унікального образу персонажа через ряд ключових аспектів:

1. Розуміння концепції та виділення елементів героя:

- Режисер розробляє концепцію вистави та визначає елементи персонажа, які слід виділити.

- Вказує на ключові риси характеру, мотивацію та важливі етапи розвитку героя.

2. Взаємодія та діалог з актором:

- Забезпечує відкритий діалог із актором для обговорення та розуміння його ідей та інтерпретацій.

- Сприяє взаєморозумінню стосовно характеристик персонажа та його ролі в сюжеті.

3. Робота над емоційним спектром:

- Вказує на спектр емоцій, які повинен відобразити актор, і вивчає їх переходи в різних сценах.

- Допомагає акторові знайти емоційні точки зору персонажа.

4. Спрямування на фізичність та позури:

- Розробляє фізичний образ персонажа, вказуючи на особливості походження, жестикуляцію та манеру рухатися.

- Сприяє відтворенню внутрішнього світу персонажа через зовнішню форму.

5. Техніка глибинного розуміння ролі:

- Надає актору контекст та історію персонажа, сприяючи глибокому розумінню ролі та її значущості.

- Вказує на моменти зміни характеру та ключові події, які впливають на акторську гру.

6. Розвиток індивідуального стилю актора:

- Сприяє розвитку унікального стилю гри кожного актора, дозволяючи йому вносити власні інтерпретації та креативні рішення.

- Зберігає баланс між визначеним режисером образом та індивідуальним внеском актора.

7. Комунікація з іншими творчими членами команди:

- Обговорює концепцію та ідеї з художниками, костюмерами, композиторами та іншими творчими спеціалістами.

- Забезпечує співпрацю всіх членів команди для створення цілісного робочого процесу. Збереження балансу між визначеним режисером образом персонажа та індивідуальним внеском актора є важливим аспектом театрального процесу. Режисер може використовувати декілька стратегій для досягнення цього балансу:

1. Відкритий діалог:

- Режисер та актор повинні підтримувати відкритий діалог з самого початку підготовки до вистави.

- Актори можуть вільно ділитися своїми ідеями та концепціями щодо персонажа.

2. Спільна робота над концепцією:

- Важливо, щоб режисер та актори спільно розробляли концепцію вистави на ранніх етапах підготовки.

- Визначення ключових елементів персонажа разом допомагає уникнути конфліктів під час репетицій.

3. Роль режисера як гіда:

- Режисер може виступати як гід, надаючи акторам чіткі вказівки щодо визначених аспектів персонажа.

- Одночасно, режисер повинен заохочувати та враховувати творчий внесок акторів.

4. Індивідуальні консультації:

- Здійснення індивідуальних консультацій, де режисер працює з кожним актором, вислуховуючи їхні ідеї та рішення.

- Це дозволяє акторам виражати свої унікальні інтерпретації персонажів.

5. Врахування сильних сторін акторів:

- Режисер повинен визначити сильні сторони кожного актора та інтегрувати їх у виставу.

- Сприяння акторським міцним сторонам дозволяє їм більш ефективно долучитися до створення образу.

6. Експеримент та розвиток на репетиціях:

- Сприяння експериментам під час репетицій, де актори можуть випробовувати різні підходи до своїх ролей.

- Розгляд можливості індивідуального росту та розвитку персонажів.

7. Гнучкість та відкритість до ідей:

- Режисер повинен бути гнучким та відкритим до нових ідей та рішень під час репетиційного процесу.

- Важливо знаходити компроміси та шляхи для інтеграції нових елементів.

Цей взаємодійний підхід сприяє створенню творчого об'єднання, де режисер і актори працюють разом для досягнення спільної творчої мети.

Оскільки вже вище згадувалось важливість комунікації з режисером під час застільного періоду, то цей розділ лише підкрипить значимість цих слів. Хоча виникали і труднощі в процесі роботи над поставою. Режисер-постановник Богдан Ревкевич дуже відкритий до комунікацій.

Період застільного періоду був достатньо тривалий, актори розбирали багато сцен і обговорювали кожен дрібничку загального і місцевого конфлікту, а також мотивацію кожного персонажа. Спростовували перші погляди на речі, що виявилось дуже захопливим і непередбачувано цікавим заняттям.

Підходили до виконання ролей дуже відповідально, під чутливим поглядом режисера, слухаючи його настанови, наприклад опирались на досвід вже поставленої вистави в стінах театру іншими акторами. Акторам сучасної постанови надзвичайно пощастило мати акторів в цій роботі, які вже проходили подібний шлях в пошуках зерна ролі і суті конфлікту декілька років тому. Згадувалась їхня гра головних молодих героїв, в розподіленні ролей на головних старших. Дуже вдячна режисерові, що дослухався до пропозицій, які твердо спираються на великий досвід акторів і те, що не втратив своєї сучасної нової та натхненної історії, яку хотів протактувати глядачу.

Отже переходячи до роботи на майданчику хотіла би зазначити емпатичний зв'язок режисера із актором. Те, як режисер відчував посил актора і розумів його наміри. Робота над постановою з Богданом Ревкевичем виявилась не надто легкою, саме за технікою посилю думок акторові, саме за принципом і методом постанови режисером вистави. Це чудовий досвід, адже це перший режисер, який керувався методом вибудовування сцен. Все ж приділялось багато уваги саме вивчання матеріалу і в кожного склалась думка, щодо його персонажа, але думка мала ще співпадати з думкою режисера, в даній постанові, щоб робота проходила на відмінно, що дуже незвично, але цікаво для акторських досліджень. Робота відбувалась ще з хореографом-постановником, Максимом Булгаковим. Це виявилось величезною нагодою оволодіти новим вмінням і побачити створення вистави з чотирьох різних очей. Погляд хореографа на сюжет, конфлікт, пісні (над якими актори працювали з оркестром і хормейстром Богданом Мочурадом)

вирішував і подальший вигляд вистави. Максим Булгаков так само долучився до режисерської роботи і допомагав розкрити сюжетні лінії, аби вони заграли новими фарбами. Яким чином танець може вирішити чи загострити момент – це блискуче продемонстрував хореограф. Отже робота режисера і хореографа є командною, що безперечно допомогло в поставі вистави.

3.3 Робота над роллю

Аналіз п'єси для актора – це ключовий етап у підготовці до вистави. Ось кілька кроків, які допомагають акторові проаналізувати п'єсу і роль:

1. Читання та сприйняття тексту:

- Прочитання п'єси від початку до кінця, не розглядаючи своєї ролі спочатку.

- Зосередитись на сюжеті, основних темах та ключових поворотах.

2. Розуміння ролі:

- Ретельно прочитати репліки та монологи свого персонажа.

- Розглянути, яку мету, бажання, та перешкоди є у персонажа.

3. Вивчення сценічного простору:

- Розглянути, де відбудеться вистава. Вивчити декорації та локацію, в якій перебуває персонаж.

4. Аналіз взаємодій з іншими персонажами:

- Розглянути відносини персонажа з іншими героями.

- Вивчити, як ваш персонаж взаємодіє з навколишнім світом та іншими елементами сюжету.

5. Вивчення емоційної динаміки:

- Розглянути, які емоції переживає ваш персонаж протягом п'єси та як і при яких обставин вони змінюються.

6. Дослідити контекст та епоху:

- Якщо п'єса встановлена в певну епоху чи місце, треба дослідити історичний та культурний контекст.

7. Створення характеру:

- Розробити уявлення про фізичність, голос та жест персонажа.
- Розглянути, які особливості характеру можна внести у виконання.

8. Працювати над грою:

- Поставити репліки та монологи в різних емоційних контекстах.
- Використовувати різноманітні акторські методи для розкриття

глибин персонажа.

Аналіз п'єси допомагає акторові глибше зрозуміти та відчувати свою роль, щоб створити більш виразне та переконливе виконання на сцені. Найголовніше завдання – зрозуміти свого персонажа, зрозуміти його мотивацію та мету, охоплюючи запропоновані обставини. Всі дослідження базувались думкою «яким чином?». Яким чином актор має пояснити сучасному глядачу проблему, з якою зіткнулась Зося, а саме те, що проти її волі хочуть віддати заміж за багатого дядька, а не коханого молодого солдата Едмунда. Отже ця думка довго не турбувало акторів, тому що ще в застільний період, ознайомившись з п'єсою зрозуміло, що це не є головною думкою ні твору, ні режисера. Тож бунт Зосі виправданий не тільки подіями, які окреслені в конфлікті, звісно щось передувало цьому і раніше, що може допомогти в пошуках рис характеру мого персонажа. Після розбору з режисером завдання кожного з персонажів, почалась робота над створенням ролі. Індивідуальна робота над виправданням кожної репліки, кожної дії та бездіяльності Зосі.

Надзавдання Зосі – бути щасливою і коханою. Весь її бунт окреслений тим, що йде на перекір матері. Можливо персонаж хоче привернути увагу матері на власні бажання, ідентичність і те, що сепарація пройшла повністю всі етапи, і вона готова відповідати за своє життя і вчинки. Неможливо казати, що матір не любить своєї доньки, не можемо розділити на чорне і біле. Вибір мами можна розглядати і як щасливе життя для доньки, але через призму її бачення. Пані Оргонову робить щасливою гроші, отже віддавши

свою доньку за багатого брата, Зося теж матиме гроші, а значить всі щасливі. Можливо вона спирається і на свій обмежений досвід, що з віком, її донька перестане розглядати цей вибір як зраду чи поганий вчинок і зрозуміє, що от її справжня мета, але так само це можна назвати і виправданням дій матері, звісно в яких не було нічого закладено хорошого від початку. Можливо це був імпульс, який замилив очі Оргоновій і тягнув далі для звершення її блакитної мрії.

У п'єсі треба ще приділяти велике значення перепонам, аби доцільно визначити, в який саме момент стається кульмінація і зміна якостей персонажа, так звана трансформація Зосі, щось, що рухає сюжет і веде за собою до самого фіналу. В творі перепон є декілька:

1. Час, в якому проживає сім'я,
2. Статус
3. Мати ,яка створює цю історію
4. Брат, за якого мати хоче віддати доньку
5. Зміна планів пана Майора, який закохується в Зося
6. Колеги майора, які вирішили залишити його
7. Едмунд, який залишає Зося на пана Майора і матір
8. Весілля з Майором.

Ці всі перешкоди виховують в Зосі сильний характер і не ламають персонажа до самого кінця. Навіть на весіллі в маленької дівчинки залишаються останні спроби виборити свободу, не піти на весілля і спробувати переконати матір хоч не діями, а словесно. Зося намагається використати всі методи, які вона вбачає дієвими, аби переконати пані Оргонову не робити цей крок, але все виходить марним.

Підготовка до створення персонажа починалась з погляду на історію зі сторони психології, намагання зрозуміти доньку Оргонової. Аналіз віку Зосі, умови виховання, що призводить до певних висновків: Зося перебуває в підлітковому віці, їй 18 років, і, здавалось би, вона має бути вже

сформованою особистістю, але вона виховувалась батьком до 12 років, коли він помер, якраз до перехідного її віку, потім мати віддає доньку в пансіонат, де формування дитини, було трохи замороженим. Вона перебувала в стані стресу від трагедії, єдина можливість отримати любов була втрачена, адже далі її вихованню прийшла дисципліна і навчання, як особистість Зося втратила спосіб формування і перебувала в стані очікування. І коли вона повернулася в світ, вона почала тягнутись до любові матері, яку не отримувала. Своїм бунтом, вона привертала увагу, це те, що вона вбачала єдиним правильним рішенням для отримання почуттів від рідної людини. Зося розуміла, що мати звертає на неї увагу і опікується нею, намагається влізти в її життя, свідомо чи не свідомо. І значним образом любові став Едмунд, якого випадково зустріла. Переключилась на людину, яка викликала почуття, які отримувала ще тоді, з малечку. Поручник врятував її від пожежі, можливо, і скоріше за все, це була вдячність за вчинок, але маленька Зося не вмiла і не вмiє розрізняти стан кохання і просту людську подяку. Донька Оргонової вважає, що закохана в Едмунда, бо ще тоді, на неї, на її життя та на життя її батька, який і є образом правильної єдиної рідної любові звернули свою увагу, і допомогли у стресовій ситуації, яка могла відняти їхнє життя.

1. Емоційна нестабільність:

- Характеристика: Підлітковий максималізм часто супроводжується різкими змінами настрою та вираженою емоційною реакцією на події.

- Наслідки: Може призводити до нестабільності у власних відчуттях та у відносинах з іншими, що впливає на прийняття рішень та конфліктні ситуації.

2. Прагнення до свободи та незалежності:

- Характеристика: Підлітки активно протистоять обмеженням та прагнуть до самостійності.

- Наслідки: Це може призводити до конфліктів з батьками та авторитетами, а також до важливих, але не завжди розумілих виборів.

3. Захоплення ідеями та ідеалами:

- Характеристика: Підлітки часто ідеалізують справи чи особистості, викладаючи їх на п'єдестал.

- Наслідки: Може призводити до нереалістичних очікувань, розчарувань та ускладнень у взаємині з оточуючими.

4. Різкий характер та імпульсивність:

- Характеристика: Підлітки можуть приймати рішення на основі миттєвих вражень та емоцій.

- Наслідки: Це може впливати на взяття рішень, ризик необдуманих дій та непередбачених наслідків.

5. Особистісний ріст та самовизначення:

- Характеристика: Підлітковий максималізм може бути етапом особистісного росту та формування самовизначення.

- Наслідки: Підтримує самостійність та розвиток особистості, але може потребувати управління та направлення.

6. Взаємини з оточуючими:

- Характеристика: Взаємодія з іншими може ставити виклики, оскільки підлітки бажають визначати свої власні правила та ставлення до світу.

- Наслідки: Може викликати конфлікти, але також сприяє формуванню особистої ідентичності та відносин. Враховуючи ці дослідження можемо провести паралелі в п'єсі :

- Визначення: Підлітковий максималізм - це стан емоційного переповнення, амбіцій, та імпульсивності, характерний для підлітків у процесі їхнього особистісного розвитку.

- Особливості:

- Емоційна нестабільність: Виражена чутливість до емоцій та стрімкі зміни настрою.

- Прагнення до свободи та незалежності: Бажання визначати свої власні стосунки та вирішувати важливі питання самостійно.

- Захоплення ідеями та ідеалами: Прагнення до ідеалізації справи чи особи, що може призвести до різких реакцій на події.

2. Вплив підліткового максималізму на характер Зосі та інших персонажів:

Зося:

- Підлітковий максималізм виявляється через її сильне емоційне відгук на кохання до гусара Едмунда.

- Непередбачуваність дій та стрімка зміна настрою роблять її персонажем, якого важко передбачити. Вона приймає рішення, які повністю руйнують та перевертають плани батьків.

- Інші персонажі:

3. Роль підліткового максималізму у розвитку сюжету:

- Створення конфліктів: Персональні та міжособистісні конфлікти виникають через різкий та імпульсивний характер підліткового максималізму.

- Динаміка сюжету: Виявлення імпульсивних рішень та несподіваних поворотів в сюжеті, що збагачує драматичний вимір п'єси.

- Розвиток персонажів: Підлітковий максималізм слугує каталізатором для особистісного зростання та відкриття характерів.

Підлітковий максималізм у «Дами і Гусари» не лише робить сюжет цікавішим, але й розкриває глибокі аспекти психології персонажів, поглиблюючи розуміння їхніх мотивацій та взаємин. Діяти на перекір батькам у підлітковому віці може бути наслідком різних факторів, включаючи певні помилки в вихованні. Ось деякі помилки, які можуть сприяти такому явищу:

1. Недостатнє розуміння:

- Помилка: Недостатнє розуміння потреб та емоцій підлітка.

- Наслідок: Підліток може відчувати непорозуміння та невпевненість у власних почуттях, що призводить до бунту.

2. Брак відкритого діалогу:

- Помилка: Відсутність відкритого та довірчого спілкування з підлітком.

- Наслідок: Підліток може відчувати відстань і виражати свої емоції через негативне поведінкове вираження.

3. Подавлення самостійності:

- Помилка: Занадто сильний контроль та подавлення самостійності.

- Наслідок: Підліток може реагувати бунтом, щоб виражати свою потребу у самостійності та визначенні власного шляху.

4. Невизначені ролі та відповідальності:

- Помилка: Невизначені ролі та відповідальності в сім'ї.

- Наслідок: Підліток може втратити чітке розуміння свого місця та внеску в родинному контексті, що призводить до апатії або бунту.

5. Надмірна критика:

- Помилка: Постійна критика та відсутність позитивного підходу.

- Наслідок: Підліток може намагатися виразити своє невдоволення та потребу визнання через негативне поведінкове здійснення.

6. Відсутність гнучкості:

- Помилка: Відсутність гнучкості та розуміння індивідуальних особливостей підлітка.

- Наслідок: Підліток може використовувати бунт як спробу вираження своєї унікальності та власного шляху.

7. Неefективне Вирішення Конфліктів:

- Помилка: Вирішення конфліктів шляхом заборон та стримування.

- Наслідок: Підліток може використовувати бунт як стратегію вираження своєї незгоди та нестатевості.

Розуміння потреб та індивідуальності підлітка, а також підтримка його/її самостійності та власної ідентичності, може сприяти зменшенню бунту та сприяти позитивним взаєминам у родині. Цих всі помилки були допущені пані Оргоною, матіррю Зосі. Весь цей перелік психологічного тиску на підлітка є у відкритих джерелах, психологічних досліджень, праць та книгах. Ось приклад авторитетного впливу матері на Зосю і її відношення, як до неї, як до несформованої особистості:

«Оргонова. Викинь з голови всі романи, про які коли-небудь чула або, можливо, випадково прочитала. Одружуєшся по долі, а не по любові. Твій дядько чесна людина, має гарне село, яке, мабуть, піде до інших рук, якщо він не одружиться з тобою.

Зося. Але, дорога матусю, я надто добре ставлюся до нього, щоб думати, що він захоче мене проти моєї волі.

Оргонова. Як то проти волі? Чи твоя воля і бажання є відмінні від моїх?

Зося. Я не хочу йти проти твоєї волі, але моє серце...

Оргонова. Ані слова про серце.

Зося. Нарешті, можливо, він не захоче.

Оргонова. Захоче ще й як захоче. Я його добре знаю, він завжди зі мною згоджується аби я тільки перестала сваритися.

Зося. Чому, любя мамо, ти так хочеш цього шлюбу?

Оргонова. Для твого щастя.

Зося. Але що, якщо це моє нещастя?

Оргонова. Ти ще занадто молода, щоб усе вирішувати. Мама моя кохана доню все вирішить за тебе.

Зося. Однак я можу визнати, що у нас різні вікові категорії.

Оргонова. Ти ж подивися зубки прорізалися! Хто б сподівався... Різні вікові категорії!... Молодий, красивий та без грошей був би тобі кращим?

Зося. Той, який мені подобається, був би мені кращим.

Оргонова. Досить... більше ні слова... Не вийдеш за майора, то знаєш, що тебе чекає.

Зося. Ах, рідна матусю, що я тобі зробила. (плаче).

Оргонова. Слухай, Зося, я тебе люблю і щиро бажаю тобі щастя. Тож не будь дитиною, не втрадь шансу, який тобі випав. Мій брат має м'який, поступливий характер, дружина зробить з ним, що забажає; тільки не треба втрачає оптимізму, якщо виникнуть труднощі. Кожен чоловік спочатку тільки про це думає, щоб його не захопили в полон. Він лютий, нахабний, наказовий, він ставить на все свої умови, але це лише перший тиждень. Але терпіння, тільки терпіння; це його втомлює, він втомлюється від постійної боротьби і постійного стресу, а мудра дружина ніколи не повинна відхилятися від задуманого, і вона завжди буде йти однією дорогою, крок за кроком, повільно, повільно, але вірно, вона досягне своєї мети. Бути господинею в домі. Я залишаю тебе; будь розумною, слухайся матір, і усе вийде; Майор незабаром прийде, будь з ним лагідна (погладжуючи її підборіддя), і пам'ятай, що щастя твоєї матері залежить від цього шлюбу. (виходить)» [2].

В п'єсі «Дами і гусари» Александра Фредро Зося, одна з головних героїнь, проявляє інфантильність у своєму характері та поведінці. Інфантильність Зосі виявляється в декількох аспектах:

1. Любовний роман:

- Зося уявляє собі романтичні сценарії, але її уявлення базуються на ідеалізованих та дитячих уявленнях про кохання.

2. Боязнь відповідальності:

- Вона уникає серйозних розмов про шлюб та відповідальність, боїться дорослих обов'язків та виборів.

3. Ігнорування реальності:

- Зося може ігнорувати реальні проблеми та виклики, спрямовуючи своє увагу на мрії та фантазії.

4. Вперта постава:

- Вона може мати вперту поставу, відмовляючись визнавати проблеми чи приймати доросліші погляди на справи.

5. Використання співочинства:

- Зося може використовувати свою невинність та дитячий шарм для досягнення своїх цілей.

Ці риси роблять її персонажем, який не визнає всі аспекти дорослого життя та утримується від прийняття важливих рішень. Інфантильність Зосі в п'єсі може служити джерелом гумору та конфліктів, виокремлюючи її від інших персонажів.

Аналізуючи цю п'єсу та розбираючи персонажа з усіма висхідними і запропонованими обставинами змогла вивірити всі дії, які відбувались на сцені.

3.4 Робота з партнером

Робота з партнером – це базовий вид сценічної дії. Дуже важливе саме спілкування партнерів по сценах, пошук етюдів і взаємодій на сцені. Слідкування за кожною реплікою, щоб збирати характеристику своєму персонажу, вивірення правильних реакцій на події, які відбувались і будуть відбуватись. Ви існуєте в одній історії, а значить мусите бути одним організмом, розказувати одну і ту саму історію, реагувати на дію в одному ключі. Це може звучати банально, але це надзвичайно важливо грати в одну і ту саму гру. В роботі з партнерами ми швидко дійшли консенсусу в вирішенні всіх питань в п'єсі. Ми залишались після репетицій і ділились рефлексіями щодо кожного розібраного шматка. Ми шукали сенс в кожній дії, задавались питанням «для чого?» і «навіщо?», дослухались до версії кожного учасника гри і намагались знайти заперечення, адже істина знаходиться в дискусіях.

Тож основним методом творення цієї вистави в партнерстві в нас – можна назвати дискусією.

Так само важливо, щоб в партнера був внутрішній темпоритм схожий на твій в зазначених сценах, щоб ви рухались в одному напрямку і не відставали один від одного, на сені має відбутись гра в пінг-понг, де партнер передає мяча ,а ти його відбиваєш з вивіреною силою актору поруч так, щоб він теж міг передати його наступному. Отже партнерство є майже головним ключем до успіху добре зіграної сцени, ти не можеш діяти як самотній гравець в команді людей, ти маєш рухатись і йти до кульмінації ,а далі до розв'язки одночасно з колективом.

Мій партнер в цій поставі заслужений артист України, Роман Гавриш – виконавець ролі Едмунда, коханого Зосі. Аби рухатись в правильному ключі, ми багато розбирали відношення персонажа до персонажа разом. Те як реагує на перепетії Едмунд і як Зося, в чому в них спільні і протилежні риси. Що подобається Зосі в Едмунді, а що ні і навпаки. Оскільки наша вистава не несла в собі ідеалістичних намірів для створення героїв, актори намагались зробити пару Зосі і Поручника максимально органічними і наближеними до реального світу, на фоні карикатурних родичів, служниць і солдатів, ми шукали як позитивні, так і негативні якості. В чому могли проявитись їхні недоліки, і яким чином вони могли приваблювати один одного. Через те, що вокальні і танцювальні номери і так відривали від реальності, для підкреслення щирих почуттів і підтримку стилю «водевіль» ,в якій зроблена вистава, завдання природності і живого існування тримало акторський склад у доволі жорстких рамках. Не було права на помилку в зайвій гіперболізації емоцій і форсуванню подій.

Тож можна дійти певних висновків ,що колективна робота акторів над п'єсою вимагає взаєморозуміння, співпраці та відданості спільній меті – створенню неповторної театральної події.

3.5 Вистава П'єса «Дами і гусари» Александра Фредра висвітлює проблематику соціальних норм свого часу, а саме етикету, статусу, та очікувань, які сприймалися у суспільстві.

1. Соціальний статус та шлюб:

- Соціальний статус визначався соціальними конвенціями, і шлюб часто був вибором, заснованим на соціальних вигодах та статусі. У п'єсі видно, як герої стикаються з вимогою відповідати соціальним нормам у виборі партнера.

2. Матеріальні перспективи:

- Вибір партнера для шлюбу не тільки залежав від особистих почуттів, але і від його матеріальних можливостей. Майор як символ соціального статусу виступає як привабливий варіант для Зосі, але виявляється не таким, як здавалося.

3. Індивідуальні почуття та вільний вибір:

- Герої п'єси визначають свої власні почуття та вибирають шлях незалежності від соціальних норм. Едмунд і Зося вирішують слідувати своїм внутрішнім почуттям, а не традиційним вимогам суспільства.

4. Гумор та сатира:

- Фредро використовує гострий гумор і сатиру для розкриття гіпокризії соціальних норм. Комічні обставини та несподівані повороти в історії підкреслюють недоліки і докучливість деяких соціальних конвенцій.

5. Жіноча самостійність:

- П'єса також висловлює тему самостійності жінок. Зося, хоча на перший погляд інфантильна, виявляється героїнею, яка вирішує свою долю та обирає своє щастя, незважаючи на соціальний тиск.

Усі ці складники роблять «Дами і гусарами» цікавим висловленням критики соціальних норм та гострої гумористичної рефлексії на тему стосунків та шлюбу в тогочасному суспільстві. Велику роль у театральному процесі відіграє творче вирішення вистави,

особливо сценографія. Сценографія — це мистецтво створення візуального середовища для вистави, включаючи декорації, костюми, освітлення та взаємодію з простором і архітектурою сцени. Ось деякі аспекти, які розкривають важливість сценографії:

1. Визначення атмосфери та настрою:

- Сценографія визначає візуальний стиль вистави, створюючи відповідну атмосферу та настрій. Це допомагає глядачам зануритися у світ гри.

2. Підкреслення сюжету:

- елементи дизайну сцени виділяють або підкреслюють ключові моменти сюжету. Вони є важливими орієнтирами для аудиторії.

3. Створення художнього образу:

- Костюми та грим, що входять до складу сценографії, допомагають створити художній образ героїв та пов'язати їх із задумом вистави.

4. Підтримка емоційного зв'язку:

- Правильно підібрана сценографія може підкреслити та посилити емоційний зв'язок глядачів із п'єсою та героями.

5. Взаємодія зі світлом і звуком:

- Сценографія взаємодіє з елементами світла і звуку, сприяючи створенню специфічної атмосфери і концентрації уваги глядачів.

6. Використання простору:

- Сценографія допомагає ефективно використовувати простір сцени, створюючи глибокий або інтимний ефект залежно від потреб вистави.

7. Вираження режисерської індивідуальності:

- Вибір сценографії є важливим аспектом вираження творчого бачення режисера та надає індивідуальності кожній поставі.

8. Сучасні технічні інновації:

- Використання сучасних технологій у сценографії може зробити революцію в театральній виставі, додавши візуальних ефектів та

інтерактивності. Усі ці елементи сценографії працюють разом, щоб створити повний ігровий досвід, відображаючи та посилюючи творчі наміри режисера та автора.

Вистава не була наближена до оригіналу, вона було адаптована під сучасного глядача, починаючи з костюмів ,закінчуються акцентами на сюжеті, так наприклад режисер загострив кохання двох молодих,закінчуюючи втечами Зосі ,підкреслюючи це все комедійними моментами.

Вистава була побудована в стилі «водевіль»,від початку і до кінця насичена музичними номерами, де музику виконував оркестр на чолі з Богданом Мочурадом, під яку виконували танцювальні і вокальні партії актори. Від чоловіків лунали солдатські пісні про «веселе життя без жінок і справжні чоловічі розваги», служниці залицялись до колеги майора, граючись в вигадану гру кохання для втіхи, а Зося і Едмунд мали 3 номери, які висвітлювали щирі почуття.

Рояль, яка стояла по середині кімнати майора була натяком на музичність вистави, та була використана в багатьох мізансценах, навіть виконувала роль місця сховку Анелі,сестри матері Зосі. Так само історія закоханості Ротмістра та Анелі підкреслена піснею та степом , що витримує жанр вистави.

В виставі задіяні два творчих склади:

Роль Зосі - Ференц Жанна,Марта Шпеник Роль Едмунда – заслужений актор України, Гавриш Роман,Василь Баліцький Роль Майора – народний актор України, Глова Степан, народний актор України,Орест Гарда Роль мати Оргонова – народна акторка України, Нікончук Людмила,народна акторка України, Боровська Любов Роль Анелі,сестри – Солук Мирослава ,народна акторка України, Сотнікова Альбіна. Роль Дендальської, сестри – народна акторка України, Швайківська Ірина, народна акторка України, Бонковська Олександра Роль Ротмістра – заслужений актор України, Норчук

Олександр, заслужений актор України, Козак Андрій Роль Рембо – Федорченко Олесь, заслужений актор України, Войтюк Андрій. Роль Капелана – народний актор України, Гаврилів Ігор, заслужений актор України, Біль Роман. Роль служниці Фрузі – заслужена акторка України, Боймук Наталія, Кадобна Олена Роль служниці Юзя – Романчук Ірина, Шумейко Марія. Роль служниці Зусі – Галів Оксана, заслужена акторка України, Поліщук Наталія.

Таким творчим складом працювали 3 місяці в безперервній роботі аби створити нову, хоч і з витоками минулих років виставу. Художником, який створив образи сучасного, але з вінтажними автентичними елементами працював Андрій Романченко. Роги, які були використані дикорацією на початку були використані і в кінці, як елемент примирення майора і Ротмістра, коли вони зрозуміли, що настевлені роги в коханні можуть слугувати новому зародженню справжньої чоловічої дружби. Так само побачили, що впертість і упередженість шлях внікуди і ліпше поступитись, щоб дійти до консенсусу.

Вистава набула легкості і простоти сприйняття глядачем завдяки жанру, формі і безмоноложному існуванню актора, що підходить до сімейного перегляду. «Дами і Гусари» на сцені Національного академічного українського драматичного театру імені Марії Заньковецької зможе зрозуміти як і підліток, знаходячи свій підтекст і повчальні мотиви, так і дорослий, що перекладає свій досвід на побачене і помічаючи в саркастичному трохи прикритому вигляді дорослі жарти.

Глядач матиме змогу як співпереживати бідолашній Зосі в кульмінаційній сцені прощання на роялі з Едмундом, так і відверту зловтіху, коли мати не бачить, що Зося ховає Едмунда за допомогою служниць, які бачать роман з Поручником і захоплюються щирістю почуттів. Щасливо закінчується вистава: Майор з Капеланом одружує Зося і Поручника, а всі нащадки віддає їхній сім'ї. Всі залишаються задоволені такому кінцю, адже

Зося отримала любов, мати гроші, а служниці спокій від злих та колись бідних сестер, а чоловіки можуть займатись своїми улюбленими чоловічими забавами, такі як риболовля і полювання. Але історія зациклюється тим, що Рембо, який на початку зповістив Майора, що до нього їдуть гості, які виявились його сестрами, знову виголошує цю репліку «Гості їдуть». Ця фраза дає присмак незавершеності, тому цю виставу можна назвати з відкритим фіналом і дає змогу дофантазувати кінцівку глядачеві. Кінцевий результат вистави є результатом злагодженої роботи театральних цехів, акторів і режисера. Такий колективний підхід визначає успіх та вражаючий ефект театральної постанови. Ось деякі ключові елементи, які впливають на кінцевий результат:

1. Виразна гра акторів:

- Актори повинні вдало передати емоції, розкрити характери та взаємодіяти між собою, створюючи переконливі образи.

2. Сценографія та декорації:

- Злагоджена робота художників та сценографів, які створюють вражаюче візуальне оточення, підсилює атмосферу та контекст вистави.

3. Художнє освітлення:

- Спеціально створене освітлення допомагає створити потрібний настрій, підкреслює ключові моменти та керує увагою глядачів.

4. Музика та звуковий супровід:

- Злагоджена робота композиторів та звукорежисерів над звуковим оформленням вистави додає емоційний вимір та підтримує настрій подій.

5. Костюми та макіяж:

- Костюми та макіяж повинні вдало доповнювати образи персонажів та впливати на їхнє представлення.

6. Режисерське бачення:

- Режисер впевнено веде та координує колектив, створюючи цілісну театральну концепцію та керуючи ходом вистави.

7. Взаємодія технічного та акторського персоналу:

- Спільна робота технічного персоналу (звуку, світла, сценографії) та акторів допомагає досягнути технічної та художньої гармонії.

8. Сприйняття глядачів:

- Успішний результат вистави визначається реакцією глядачів, їхнім враженням та відчуттям задоволення від перегляду.

Кінцевий результат вистави — це результат спільних зусиль та взаємодії всіх учасників театрального процесу, що втілюють творчу відданість та професіоналізм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Веселовська Г.: До питання жанрології та дифузії жанрів у сучасному мистецтві та мистецтвознавстві / Г.Веселовська – Міжн. наук.-теор. конф. Секц. перша. Пробл. суч. візуал. Мист – 42-43 с.
2. "Дами і Гусари" Фредро А. / пер. з Пол. Б. Попель. 1956.
3. Гібсон Л. К. Дорослі діти емоційно незрілих батьків : Посібник / пер. з Англ. Н. Переверзева. New Harbinger, 2021. 224 с.
4. Журнал «Просценіум», до 85 -річчя Національного академічного драматичного державного українського театру імені Марії Заньковецької , «Повір і побачиш» : Оверчук М.,ст. 55
URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://kultart.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/Proscaenium-29.pdf&ved=2ahUKEwjWpu-X1pKDAxWLq6QKHU_EDtAQFnoECBgQAQ&usg=AOvVaw1QKPFA-94DOlp2MUP_VQRm
5. Чурсіна К. «Зі мною все гаразд». Апріорі, 2022. 240 с.
6. Обертинська А.П. Основи теорії драми та сценарної майстерності: Навчальний посібник. – К.: Державна академія керівних кадрів культури і мистецтв, 2002. – 132 с.
7. Особа і суспільство як об'єкт дослідження різних наук. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/sociology/12463/>
8. Паві. П. Словник театру. / За ред. В.Клековкіна. – Львів, 2006.
9. Психологія самотності. URL: https://stud.com.ua/124986/psihologiya/perezshivannya_samotnosti_psihichne_vigoryannya
10. «Сага мистецької родини:Александр Фредро, Софія Шептицька» Набитович І. Й., 1964: Дух і літера – Київ: 2023 – 792 с.

11. Стайн Джон : Сучасна драматургія в теорії та театральній практиці. Книга 3. Експресіонізм та епічний театр/Modern drama in theory and practice. Volume 3. Expressionism and epic theatre. Переклад з англ. – Львів: 2004. – 288 с.

12. «1948-1995. Autografy Aleksandra Fredry» Autografy Aleksandra Fredry / Władysław Leśniak ; Polska Akademia Nauk, im. Zakład Narodowy. Wrocław : Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1987.

13. Ivana Chubbuk. URL: [https://www.academia.edu/44104435/The Power Of The Actor by Ivana Chubbuk](https://www.academia.edu/44104435/The_Power_Of_The_Actor_by_Ivana_Chubbuk)

14. «O wierszach Aleksandra Fredry» / Marian Ursel. Ursel. M. Wrocław : Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1992. – 1224 с.

15. «Wybór komedii / Aleksander Fredro ; wstęp i opracowanie Marian Ursel» Фредро А.: Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 2016.